darbo lipdyto puodo dugnui. Židinyje rasta geležinė kaltinė vinis bei stambus žiesto puodo pakraštėlis, priklausąs kibiro formos, puodui su 22cm skersmens anga.

Antrą kartą Pieninės kalvoje gyventa XIXa., apie tai liudija gausi šio laiko keramika. Kalvą reikia saugoti kaip XVI-XVIIa. (o gal ir dar ankstesnių laikų) archeologijos paminklą.

Vladas Žulkus

XV-XVI A. SENKAPIAI ŽEMAIČIU KALNELYJE, PALANGOJE

Mažosios Lietuvos muziejus Žemaičių kalnelyje 1990 ir 1991 m. ištyrė 350 m^2 plotą ir rado 58 kapus, tarp kurių buvo 27 apardyti arba suardyti. Daugiau kapų aptikta centrinėje ir pietrytinėje aikštelės dalyje. Tarp ištirtų kapų buvo 21 vyro, 8 moterų, 17 paauglių, vaikų ir kūdikių, 12 nenustatyti. Laidota netaisyklingomis eilėmis, orientuotomis išilgai aikštelės, t.y. šiaurės-pietų kryptimi, tačiau kai kurie kapai dengė vieni kitus. Išskirtos 4 kapų eilės. Mirusieji laidoti galva į vakarus, pietvakarius bei šiaurės vakarus (235°-315°) ir į rytus, pietryčius, šiaurės rytus (45°-120°). Vakarų kryptimi (galvomis į vakarus) buvo palaidota 18 vyrų, 7 moterys, 7 vaikai ir 9 nenustatytos lyties mirusieji (iš viso 41), o rytų kryptimi - 2 vyrai, 2 moterys ir 1 vaikas (iš viso 5); 12 kapų orientavimas nenustatytas.

Laidota buvo mediniuose karstuose (jų žymės išliko ne visuose kapuose), kurie kartais būdavo sutvirtinti geležinėmis kaltinėmis vinimis. Kapų duobės buvo stačiakampės, užapvalintais kampais, karstų pėdsakai arba griaučiai rasti 0,15-1,lm, gylyje. Mirusieji laidoti aukštielninki, rankos sudėtos ant krūtinės arba pilvo. Tik kape Nr. 16 palaidotas vyras gulėjo ant dešiniojo šono, jo rankos ir kairioji koja

Žemaičių kalnelio radiniai

sulenktos. Griaučiai smėlyje buvo palyginti blogai išlikę; aikštelės šiaurės vakarinės dalies kai kuriuose kapuose rasti tik kaulų fragmentai.

Įkapės ir aprangos detalės rastos 34 kapuose (13 vyrų, 8 moterys, 10 vaikų ir 3 neaiškiuose). Įkapės buvo prie griaučių ir tik moters kape Nr. 17, be kitų įkapių, 20 cm virš karsto liekanų, išilgai kapo, buvo padėtas žalvarinis miniatiūrinis juostų audimo dviašmenis peiliukas.

Dažniausiai aptinkama įkapė - platesniu viduriu, sukeistais galais žalvariniai (31 vnt.) ir juostiniai (22 vnt.) žiedai. Rasta po vieną žalvarinį įvijinį, pintą ir juostinį medinį (!) žiedelį (Nr. 51). Žiedai aptikti ant mirusiųjų rankų pirštų kaulų arba buvo padėti šalia. 18 kapų rasta 20 kriauninių peiliukų, dažniausiai medinėse arba odinėse makštyse (pav.). Žiedų bei peilių buvo vyrų, moterų ir vaikų kapuose. Devyniuose vyrų kapuose, dažniausiai ties juosmeniu, o kartą šalia peties ir prie galvos buvo rastos diržų sagtys. Dviejuose vyrų kapuose, aptikti geležiniai skiltuvai ir titnagai. Buvo karių kapų: su ietigaliais (3 kapai), su kovos kirviais (2 kapai). Keturiuose kapuose (3 vyrų ir 1 moters) rastos odinių kapšelių liekanos ir monetos. Tarp vyrų kapų turtingiausias buvo kario kapas Nr. 12 - jame aptikti 22 daiktai: 7 žiedai (jų tarpe 2 sidabriniai), be paprasto peiliuko, dar buvo ir ilgas (38 cm) vienašmenis peilis-durklas, kovos kirvis, įmovinis ietigalis, skiltuvas su titnagu, skustuvas (?),

apkalai, yla, neidentifikuota Vakarų Europos moneta kapšelyje. Žiedai rasti ir ant pirštų, ir atskirai įdėti, sagtys buvo trys, diržo ir, atrodo, perpetės. Kovos kirvis rastas kairėje galvos pusėje, ašmenimis į išore.; ietigalis buvo šalia kairės kojos smaigaliu kojūgalio link. Šis karys mirė ar žuvo turėdamas 35-40 metų.

9 moterų ir mergaičių kapuose rasta 10 pasaginių segių (cilindriniais, keturkampiais, grybo, labai stilizuotais zoomorfiniais, užlenktais galais). Vienas žiedinės segės fragmentas turėjo įrašą "AVE MARIA", rasta ir žiedinė, kampuota skardinė segė. Dvi moterys buvo palaidotos su auskarais. Tarp retesnių įkapių verpsteliai, amuletas, vilnonė skara su žalvario tūtelių kutais. Moters kape Nr. 53, be 2 juostinių žiedų, peiliuko, 2 pasaginių segių, dar buvo ir apskrito pjūvio žalvarinė apyrankėlė, o kairėje akiduobėje rastas mėlyno stiklo karaliukas.

Senkapio chronologiją nusako aptiktos monetos[2]: Vokiečių ordino magistro Martin Truchsess von Wetzhausen'o (1477-1489 m.) sidabrinis šilingais, Rygos arkivyskupo Sylwester Stodewescher'io (1448-1479 m.) sidabrinis pfenigas, du karaliaus Kazimiero Dancige kaldinti (1480-1492 m.) šilingai, 4 Lietuvos Didžiojo kunigaikščio Aleksandro 1495-1501 m. kaldinti sidabriniai denarai. Taigi Žemaičių kalnelio senkapius reikėtų datuoti XV a. antrąja puse - XVI a. pradžia. Tiesa, buvo rasti 2 gerokai vėlyvesni kapai (Nr. 4 ir 38), kur vyrai laidoti su milinėmis, aptiktos žalvarinės tekintos ir ažūrinės su stiklo akutėmis sagos. Vėlyvesni gali būti ir kai kurie kūdikių kapai.

Žemaičių kalnelyje buvo palaidoti kuršiai. Tą rodo tradicinės įkapės: pasaginės segės, žiedinė segė su įrašu, žiedinė plokščia kampuota segė, skara su žalvario tūtelių kutais, papročio dėti į kapą miniatiūrinius audimo įrankius reliktas. Žemaičių kalnelio kapuose nebuvo žemaičiams būdingų plokščių skardinių segių. Nebūdingais kuršiams galima laikyti dviejuose kapuose rastus auskarus.